

wrocławska
koncepcja
edukacyjna

Scenariusze spotkań obywatelskich

bezpłatne materiały do zajęć
z dziećmi i młodzieżą

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego
Wrocław 2021

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Informacje ogólne:

1. **początek spaceru:** Gmach główny Politechniki Wrocławskiej (budynek A-1),
Wybrzeże S. Wyspiańskiego 2

2. **koniec spaceru:** Gmach główny Uniwersytetu Wrocławskiego, pl. Uniwersytecki 1
Spacer historyczny propaguje nowe spojrzenie na historię najbliższej okolicy. Jest to perspektywa historii kobiet, a tym samym często skupiająca się na historii życia codziennego, funkcjonowania rodziny w różnych aspektach oraz mikrohistorii. Jest to również możliwość odkrycia dla lokalnych społeczności osób wcześniej szerzej nieznanymi. Zatrzymaj się przy obiektach i opowiedz historię związaną z wyjątkową kobietą. Dla osób chętnych zaproponuj zadanie przy każdym obiekcie lub na koniec spaceru. Zobacz załączniki.

Grupa docelowa:

- dzieci
- młodzież,
- dorośli

Czas trwania: 120 min.

- możliwość zwiedzania na rowerze
- dostępny dla osób niepełnosprawnych (brak barier architektonicznych)

proponowana trasa:

- **zbiórka** przy Gmachu Głównym Politechniki Wrocławskiej

widoczne obiekty: gmach Główny Politechniki / campus Politechniki / nabrzeże przy Odrze
Informacja o naukowcach związanych z Politechniką Wrocławską (m.in.):

***Jadwiga Kosendiak i Maria Miłkowska** - pierwsze doktorki wypromowane na Wydziale Elektroniki Politechniki Wrocławskiej (1957 r.)

***Kazimiera Fulińska** - pierwsza doktorka wypromowana na Wydziale Mechanicznym (1961 r.)

***Regina Paszkiewicz** - pierwsza profesorka na Wydziale Elektroniki Mikrosystemów i Fotoniki (2004)

- od miejsca zbiórki dalej prosto, Wybrzeżem S. Wyspiańskiego do skrzyżowania z ul. J. Hoehne - Wrońskiego

widoczny obiekt: dawny szpital dziecięcy. Powstał w latach 1910-1911. Autorem projektu budynku był Max Berg. Funkcjonował do l.90. XX w. Obecnie w rękach Politechniki Wrocławskiej.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Scenariusz szczegółowy:

informacja o naukowcy związanej z obiektem:

*Hanna Hirszfelkowa (1884-1964), zd. Kasman, lekarka pediatra o licznych zainteresowaniach medycznych, lekarka wojskowa w czasie I wojny światowej, ordynatorka oddziału niemowlęcego filii szpitala Bensonów i Baumanów na Lesznie na terenie getta w Warszawie. Po wojnie, którą przetrwała ukrywając się, zamieszkała we Wrocławiu gdzie tworzyła współczesną pediatrię zagospodarowując na jej potrzeby m. in. dawny szpital dziecięcy. Według licznych relacji, szpital stał się jej drugim domem. Jest patronką skweru w okolicach ul. Bartła, przy której znajdowała się założona przez nią szkoła pielęgniarska.

- dalej prosto ul. J. Hoehne-Wrońskiego do przejścia dla pieszych na wysokości Placu Grunwaldzkiego / ul. Benedykta Polaka

widoczne obiekty: wysokościowce przy Placu Grunwaldzkim

informacja o Twórczyni związanej z obiektem:

*Jadwiga Grabowska-Hawrylak (1920 - 2018) - architektka, absolwentka Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. Projektowała wyłącznie we Wrocławiu. Jest twórczynią „wrocławskiego modernizmu”, którego jednym z przykładów jest osiedle Plac Grunwaldzki realizowane w latach 1967-1975. Na osiedlu zwanym potocznie „Manhattanem” zaprojektowała takie rozwiązania jak tarasy na dachu, liczne części wspólne dla mieszkańców. W jej projektach brak jest kanciastych i typowych form. Początkowo planowała również zazielenienie całości, jednak inwestorzy zrezygnowali z tego pomysłu. Wielokrotnie nagradzana, wywarła istotny wpływ na powojenną architekturę Wrocławia.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Scenariusz szczegółowy:

- dalej prosto osi ą Grunwaldzką do skrzyżowania z ulicą F. Joliot-Curie

widoczny obiekt: mozaika na ścianie bocznej Instytutu Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego (pl. Grunwaldzki 2)

informacja o twórczyni związanej z obiektem:

*Alina Szpakowska-Kujawska (ur. 1931) – urodzona w Bydgoszczy, związana z Wrocławiem (tu mieszka i tworzy), absolwentka ASP we Wrocławiu, autorka dzieł malarskich i kolaży. Jej dzieła pobudzają do twórczego myślenia i medytacji. Jest zafascynowana kolorami oraz linearnością i rytmicznością. Obecnie jej sztukę można podziwiać na cyklicznych wystawach indywidualnych. Mozaika jej autorstwa nazywana jest potocznie „matematycy w basenie”.

widoczny obiekt: Instytut Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego

informacja o twórczyni związanej z obiektem:

*Krystyna Barska (zd. Postawka), współprojektantka budynku. Tworzyła go w latach 1965-1969 wraz z mężem Marianem. Charakterystycznym elementem budynku są przeszklone ściany, które nadają budynkowi lekkości. W 1971 r. Budynek otrzymał nagrodę dla „Domu Roku” w plebiscycie organizowanym przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia i redakcję „Słowa Polskiego”. Wygrał głosami czytelników. Krystyna Barska jest też współprojektantką widocznych w głębi osi Grunwaldzkiej budynków „Ołówka” i „Kredki” (projekt z lat 1975-1982) Od 2016 r. Krystyna i Marian Barscy patronują ulicy nawrocławskim osiedlu Żerniki (Wuwa II)

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Scenariusz szczegółowy:

- dalej prosto wzdłuż ul. F. Joliot-Curie

widoczny obiekt: pomnik „Atom” stojący na skwerze im. Bogusławy Jeżowskiej – Trzebiatowskiej

informacja o naukowczynie związanej z obiektem:

*Bogusława Jeżowska – Trzebiatowska (1908-1991), fizykochemiczka, współtwórczyni wrocławskiej szkoły chemicznej po 1945 r. Jako jedna z dziewięciu kobiet studiowała chemię na Politechnice Lwowskiej. Posadę asystenta otrzymała już na trzecim roku studiów. Podczas II wojny światowej pracowała w fabryce „Galikol” w Stanisławowie, która produkowała alkohole. Mając dostęp do urządzeń i składników chemicznych Jeżowska produkowała bomby dymne dla potrzeb Armii Krajowej, której sama była również żołnierzem o ps. „Ren”. W 1945 r. Przyjechała do Wrocławia gdzie organizowała wrocławską naukę: Zakład Chemii Nieorganicznej i Analitycznej na Wydziale Farmacji oraz Chemię na Politechnice i Uniwersytecie Wrocławskim. Była również wieloletnim dyrektorem Instytutu Chemii. Wypromowała liczne grono uczennic.

Jest uhonorowana trzema doktoratami Honoris Causa. W kwietniu 1989 r. została odznaczona medalem Sprawiedliwej wśród Narodów Świata przyznawanym przez Instytut Yad Vashem. W czasie wojny, z narażeniem życia ukrywała dr Emila Tasznera na terenie fabryki „Galikol”. Po 1945 r. Dr Emil Taszner pracował na Wydziale Chemii Politechniki Gdańskiej.

widoczny obiekt: budynek Instytutu Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego

informacje o twórczyniach związanych z obiektem:

*Krystyna Barska (projektantka budynku, patrz wyżej)

*Bogusława Jeżowska – Trzebiatowska (chemik, patrz wyżej)

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Scenariusz szczegółowy:

- dalej prosto ul. F. Joliot-Curie do Mostu Pokoju i przejścia dla pieszych na wysokości Muzeum Narodowego.

widoczny obiekt: Muzeum Narodowe we Wrocławiu

informacja o naukowczynie związanej z obiektem:

***Alicja Zawisza** (1926 – 2012) historyczka, publicystka, działaczka społeczna. Urodziła się w Warszawie, gdzie spędziła II wojnę światową działając w Armii Krajowej. Razem z siostrą aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w KL Ravensbrück. Po 1945 r. Zamieszkała we Wrocławiu. Tworzyła Gabinet Kultury Polskiej na Śląsku we wrocławskim Muzeum Narodowym oraz Towarzystwo Miłośników Wrocławia. Była aktywną opiekunką wrocławskiej, przedwojennej Polonii i propagatorką pamięci o Polakach z Breslau.

widoczny obiekt: rzeźba „Oczekiwanie” (na skraju parku Juliusza Słowackiego i ul. Purkyniego, dobrze widoczna sprzed Muzeum)

informacja o twórczyni związanej z obiektem:

***Anna Malicka-Zamorska** (ur. 1942 r.), jest autorką projektu i instalacji uznana ceramiczka, absolwentka ASP we Wrocławiu, stypendystka licznych uniwersytetów m. in. W Australii i USA. Jej prace znajdują się w muzeach całej Europy. W 2012 r. odznaczona medalem Zasłużony dla Miasta Wrocławia. Współtwórcą pomnika (rzeźba kobiety) jest jej mąż Ryszard Zamorski.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Scenariusz szczegółowy:

- dalej w prawo nieoznakowaną uliczką pomiędzy Muzeum Narodowym a Zatoką Gondol, wyjście na Bulwar im. X. Dunikowskiego

widoczny obiekt: rzeźba „Ptaki” Magdaleny Abakanowicz. Pierwotnie rzeźba znajdowała się przy ul. Świdnickiej (w pobliżu skrzyżowania z pl. Teatralnym). W 2015 r. z inicjatywy artystki instalację przeniesiono na Bulwar Dunikowskiego.

informacje o twórczyni związanej z obiektem:

* **Magdalena Abakanowicz** (1939-2017), jedna z najbardziej znanych polskich artystek pracujących w różnych technikach. Uhonorowana licznymi nagrodami. Jej rzeźby stoją m. in. przed Muzeum Sztuki Uniwersytetu w Princeton, w Nowym Yorku, Jerozolimie, Seulu, Duisburgu, Lizbonie czy Wilnie.

- dalej prosto Bulwarem X. Dunikowskiego

widoczny obiekt: budynek Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta (pl. Polski 3/4) twórczynie związane z Akademią Sztuk Pięknych (m. in.):

***Anna Szpakowska – Kujawska** (patrz wyżej)

***Małgorzata Dajewska** – prowadzi pracownię w Katedrze Szkła, współpracowniczka Zbigniewa Horbowego

***Urszula Smaza-Gralak** – aktywna na polu wystawiennictwa, grafiki użytkowej i projektowania ubioru

***Mira Boczniewicz** – grafik, rzeźbiarka, fotograf

***Wanda Gołkowska** – malarka, rysownik, dyplom w pracowni Eugeniusza Gepperta

- dalej prosto Bulwarem X. Dunikowskiego do przejścia dla pieszych na skrzyżowaniu Most Piskowy / ul. Grodzka, dalej prosto ul. Grodzką do wysokości Zaułka Ossolińskich

widoczny obiekt: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Instytut kulturalny i naukowy przeniesiony po II wojnie światowej ze Lwowa. Mieści bibliotekę oraz sale muzealne i wydawnictwo. Jednym z najważniejszych zabytków kultury przechowywanych w Ossolineum jest rękopis „Pana Tadeusza” autorstwa Adama Mickiewicza.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Scenariusz szczegółowy:

Informacje o naukowcy z związanej z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich (m.in.):

* **Janina Kelles - Kraus** (1898-1975), nauczycielka, wykładowca, bibliotekarka. Mieszkała i pracowała we Lwowie. Podczas II wojny światowej pozostała w mieście chroniąc zbiory Ossolineum przed zniszczeniem. W latach 1946-1947 brała udział w przygotowaniu transportu zbiorów do Wrocławia. Sama przyjechała do miasta dopiero w 1957 r. Pracowała na Uniwersytecie Wrocławskim oraz w Ossolineum tworząc Dział Czasopism.

- dalej prosto ul. Grodzką do przejścia dla pieszych na wysokości skrzyżowania Most Uniwersytecki / Grodzka

widoczny obiekt: Gmach Główny Uniwersytetu Wrocławskiego. Na uczelniach wyższych kobiety zaczęły się pojawiać pod koniec XIX w.

Naukowczynie i działaczki związane z Uniwersytetem Wrocławskim (m.in.):

* **Clara Immerwahr - Haber** - pierwsza w historii Uniwersytetu kobieta z tytułem doktora, który uzyskała w 1900 r. w dziedzinie chemii. Pomimo uzyskanego wykształcenia mogła podjąć pracę jedynie jako laborantka. Przypomina o niej tablica umieszczona w Bramie Cesarskiej (przejście pomiędzy ul. Grodzką a pl. Uniwersyteckim)

* **Klara Bender** - córka ówczesnego nadburmistrza Wrocławia, pierwsza studentka medycyny, po ukończeniu studiów lekarka pediatra

* **Margaret Friedrich** - absolwentka Uniwersytetu, pierwsza we Wrocławiu praktykująca ginekolożka

* **Edith Stein** (św. Teresa Benedykta od Krzyża) - katolicka święta, patronka Europy. Studiowała we Wrocławiu, który był jej rodzinnym domem, filologię i filozofię.

* **Zofia Gostomska-Zarzycka** - nauczycielka, bibliotekarka, publicystka. Jedyna kobieta w Grupie Naukowo-Kulturalnej, która organizowała naukę we Wrocławiu po 1945 r. Zabezpieczała zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej. Organizowała Gabinet Śląski.

* **Agnieszka Walkowiak** - Trafiała do Wrocławia w 1942 r. uciekając z transportu, który wiozł ją do pracy przymusowej w głąb Trzeciej Rzeszy. W mieście przeżyła oblężenie, a po kapitulacji twierdzy, postanowiła zostać w mieście nad Odrą. Wraz z grupą Naukowo-Kulturalną zabezpieczała dzieła sztuki. Dzięki niej udało się odnaleźć zbiory Uniwersyteckie ukryte na Dolnym Śląsku.

- zakończenie spaceru

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Zał. 1. Podsumowanie karta pracy **Do druku**

- Połącz postaci z pasującymi do nich określeniami. Do każdej postaci pasuje jedno określenie.

medycy w basenie	lekarzka, wybitna pediatra,
odznaczona medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata	
Klara Bender	lekarzka, wybitna pediatra, pierwsza studentka medycyny
ratowała lwowskie zbiory Ossolineum w czasie wojny	
Jadwiga Grabowska-Hawrylak	Bogusława Jeżowska - Trzebiatowska
	Hanna Hirszfeld
tablica poświęcona jej pamięci wisi w Bramie Cesarskiej	
Janina Kelles - Krauz	twórczyni „wrocławskiego modernizmu”
	Alina Szpakowska-Kujawska
Klara Immerwahr - Haber	Architektka, patronka ulicy na Żernikach (Wuwa II)
	opiekunka wrocławskiej Polonii

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza dr Joanna Hytrek-Hryciuk

Temat: SpaceroWROwnik: śladami kobiet w nauce i sztuce

Zał. 2. Podsumowanie karta pracy Do druku

Sprawdź, co wiesz?

NARYSUJ SZKIC BUDYNKU GMACHU
GŁÓWNEGO POLITECHNIKI
WROCŁAWSKIEJ:

WYMIĘŃ PIERWSZE KOBIETY, KTÓRE
UZYSKAŁY TYTUŁ DOKTORA NAUK NA
PWR

ŹRÓDŁO: [HTTPS://WWW.WROCLAW.PL/](https://www.wroclaw.pl/)

KTO ZAPROJEKTOWAŁ BUDYNEK ZE ZDJĘCIA?